

Nefndasvið Alþingis
Helga E. Þórisdóttir, nefndarritari
Austurstræti 8 - 10
150 Reykjavík

Reykjavík 16. janúar 2003
Tilvísun: 2003010010/90.17
HH/BH
Tilv. ykkar: 16.12.2002

Efni: Umsögn v. frumvarps til laga um almannavarnir o.fl., 464. mál.

Með bréfi dags. 16. desember 2002 óskar Allsherjarnefnd Alþingis umsagnar um ofangreint frumvarp. Frumvarpið tekur til breytinga á fernum lögum öðrum en lögum um almannavarnir. Megin efni frumvarpsins varðar þó breytingar á lögum um almannavarnir og verður því eingöngu fjallað um það efni í umsögninni.

Meginbreytingar samkvæmt frumvarpinu eru tvær. Í fyrsta lagi eru Almannavarnarráð og Almannavarnir ríkisins lögð niður og verkefni þeirra flutt til embættis ríkislögreglustjóra. Í öðru lagi er sveitarfélögum heimilað að koma á fót sameiginlegum almannavarnarnefndum, þó að þær nái yfir tvö eða fleiri lögsagnarumdæmis.

Um síðari breytinguna er það að segja, að hún er til þess fallin að efla almannavarnir og því jákvæð. Breytingin er gerð að ósk sveitarstjórna á höfuðborgarsvæðinu og að höfðu samráði við lögreglustjóra svæðisins og ríkislögreglustjóra. Rétt er þó að vekja athygli á einu atriði, sem færa ætti til betri vegar.

Í 1. mgr. 4. gr. segir að ráðherra skuli staðfesta sameiningu almannavarnanefnda, nái hún yfir tvö eða fleiri sveitarfélög. Í framhaldinu segir svo: „Skal þá ráðherra ákveða hvaða lögreglustjóri starfi með nefndinni“. Í 3. gr. segir að lögreglustjórar fari með stjórn almannavarna, hver í sínu umdæmi, og skulu þeir starfa með almannavarnanefndum sem sveitarstjórnir skipa. Ákvæði 3. gr. verða ekki skilin öðruvísi en svo, að lögreglustjórar fari með stjórnina í sínu umdæmi þó að sameiginleg almannavarnanefnd sé fyrir hendi. Þess vegna hljóta allir lögreglustjórar á viðkomandi svæði að þurfa að starfa með nefndinni, og ætti þá að breyta tilvitnaðri setningu í 1. mgr. 4. gr.

Fyrri breytingin kveður á um nýtt skipulag í stjórnsýslu almannavarna, eins og áður var nefnt. Í athugasemdum við frumvarpið eru tíundaðir kostir þessa nýja skipulags. Þar er einkum lögð áhersla á þrjú atriði, þ.e. eflingu almannavarna í landinu, styttri og einfaldari boðleiðir í almannavarnarástandi og sparnað sem talinn er vera rúmar 20 m.kr. á ári. Ekki er minnst á neina galla, sem fylgja kunna hinu nýja skipulagi.

Verkefnum, sem Almannaþingin ríkisins sinna og skilgreind eru í gildandi lögum, má í grófum dráttum skipta í þrennt, forvarnarvinnu (t.d. gerð neyðaráætlana, æfingar, kennsla, samráð við vísindamenn og margt fleira) eftirlit með almannavarnarnefndum og búnaði þeirra og í þriðja lagi stýringu og samhæfingu í almannavarnaástandi. Fyrri tveir verkefnaflokkarnir svara í aðalatriðum til þeirra verkefna sem almannavarnarnefndum eru falin í héraði, en sá þriðji er á valdsviði lögreglunnar, og því er hægt að taka undir það að boðleiðir í almannavarnaástandi styttest. Ekki er þó kunnugt um tilvik í fortíðinni þar sem langar boðleiðir í hættuástandi hafa komið að sök. Þá sýnist unnt að stytta og styrkja boðleiðir milli ríkislögreglustjóra og lögreglustjóra í héraði án þess að flytja málaflokkinn. Má í því sambandi hafa til hliðsjónar ákvæði í gildandi almannavarnarlögum um valdsvið landlæknis, en bæði eiga þessi embætti aðild að Almannaþingarráði.

Mikill meiri hluti starfs Almannaþingarinnar ríkisins beinist að tveim fyrri verkefnaflokkunum. Ekki verður séð, að þessi verkefni falli sérstaklega vel að starfi lögreglunnar, enda ekki gert ráð fyrir því, að lögreglan í héraði taki þessi verkefni til sín. Raunar má færa ýmis rök fyrir því, að lítil sjálfstæð stofnun sé betur til þess fallin að sinna þeim heldur en ennþá minni deild í stórrí stofnun. Hér skal einungis bent á tvennt. Hið fyrra er að hætt er við, að erfiðara sé að fá hæft starfsfólk í mjög smáa deild í stórrí stofnun. Þá má búast við, að hið mikla sjálfboðaliðsstarf, sem Almannaþingin ríkisins treysta á í mörgum greinum (og þá er ekki bara hugsað til björgunar- og hjálparveita) verði ekki eins auðfengið hjá stórrí stofnun.

Samkvæmt frumvarpinu á samstarfsnefnd um almannavarnir að leysa Almannaþingarráð af hólmi. Hlutverk nefndarinnar er lítið skilgreint og samstarf hennar við ríkislögreglustjóra er einungis, þegar almannavarnaástand kemur upp. Í stað beinnar aðildar stofnana og fyrirtækja að almannavörnum, kemur óbein ráðgjafaraðild. Ekki sýnist það stefna til eflingar almannaþingarinnar í landinu.

Í umsögn Fjármálaráðuneytisins um frumvarpið kemur fram, að rúmur helmingur af fjárveitingum til Almannaþingarinnar ríkisins sparist við þessar breytingar. Ekki skal það dregið í efa, en ekki er sú staðreynd líkleg til að efla almannavarnir eins og stefnt er að.

Komið hefur fram af hálfu Dómsmálaráðuneytisins við kynningu þessa máls, að ráðuneytið telji heildarendurskoðun laga um almannavarnir brýna og ráðuneytið muni beita sér fyrir henni hið bráðasta. Tekið er undir þetta sjónarmið, enda löggin að stofni til orðin gömul. Eðlileg verktilhögun er að ráðast í þá endurskoðun og laga síðan skipulagið að nýjum lögum, en ekki að breyta skipulaginu fyrst og endurskoða löggin á eftir.

Með vísun til framanritaðs er lagt til að heildarendurskoðun laga um almannavarnir verði hraðað eins og frekast er unnt og afstaða tekin til efnis frumvarpsins við þá endurskoðun.

Virðingarfyllt,

Helgi Hallgrímsson,